

да ақын «жаңа жылдың басшысы» болатын адамның идеалын сомдады [5]. Бұлар жалпы жоқтау жанрындағы жырлар болғанымен, үлкен мазмұнды ой арқалаған туындылар еді. Қазіргі поэзияда мұндай жоқтау жырларды тудырған ақындар кейіпкері Абай армандаған «жаңа жылдың басшысы» идеалды адамдар боп өткенге ұқсайды. Мұндай жоқтауларда мына өмірден сол адамның бойындағы тазалықты, өзгеше қасиетті аңсайтын бір ерекше леп есіп тұрады. Оған дәлел ретінде Асылзаттың қобызшы Ерناзар Ыбыраевқа арнаған жоқтауында:

Жоқтар болсам, жоқтар едім үялмай,
Бірақ менің зарым Көкке жетер ме?
Жер бетіне сен де кеттің сыя алмай,
Қобызды көп жылатып бекерге.
Қорқытқа да бұйырмаған мәңгілік,
Саған ғасыр ширегін де қимады,
Айналаңда жүрген өңшең өңгүдік,
Сен өлді деп айылын да жимады, -

деп өнерлі өреннің үздігіп кеткеніне көнбес күй кешсе,

Ақбереннің Рүстем Есдәулетті жоқтап жазғанында:

Пейіш жаққа қымай-қымай елеңдеп,
Періште боп қонып едік жатырға.
Құстар ғана ұшатұғын өлемде,
Айналдық па қанаты жоқ пақырға [8], -

деп достық жүректі бәрібір жоғалпайтынына ақындық жүрек сезімінің сенген сыры сипатталады.

Жарас Сәрсек «Қазадан кейінгі наза» өлеңінде:
Жасымды жалған дүниеден,
Жасырып жаным жыладым.
Қаусатып қабырғаларымды,
Шашылып жаным жыладым.
Көп ішіндегі азым деп,
Аз ішіндегі көбім деп,
Көрпемнің астын көр қылып,
Басылып, жаным, жыладым [4, 38]-

дей келе жоқтау мотивінде жаңа түрмен адам-

ның сол сәттегі көңілін дөп басып жырлаған. Бұл өлеңдердің барлығында да адам көңілінің нәзік бір иірімдерімен ұштасып жатқан сезім сыр-лары ашыла түсіп, жанға жақындай түсетін сықылды.

Жалпы, Абайдағы халық қамы, билікті сынау тұрғысында келетін поэзия көріністері де бүгінгі лирика туындыгерлерінде түгелдей дерлік кездеседі десек, қателесеміз, десек те көпшілік ақындар ұлттың мәселесі дегенде шабыттың жөні, ақылдың жөні, ойдың жөні бөлек екендігін аңғартады. Мәселен А. Темірбайдың «Қазақ», «Тәуелсіздік туралы мас ақынның монологы», «Жаңа қазақ» өлеңдері, Жарас Сәрсектің «Қастерлім», «Махамбеттен кейінгі мақам», Асылзат Арыстанбектің «Бас», «Көз», «Кенесары және мен» т.б. ақындардың өлеңдері соның айғағы бола алады.

1. Шапаев Т. Ой түбінде жатқан сөз. Алматы: Жазушы, 1989. 226.

2. Абай. Шығармаларының екі томдығы. Алматы: Жазушы, 1995

3. Көпбаев Т. Жаңғырық. Жырлар. – Алматы: Қазығұрт, 2007.

4. Сәрсек Ж. Түнемел. Поэзия. – Алматы: Жалын, 2008

5. Шәріп А. Сөз өнері және ұлттық рух. Оқу құралы. – Астана: Педагогика-Пресс, 2010. 108б.

6. Елгезек А. Көленкелер күбірі. Өлеңдер. – Астана: Фолиант, 2009

7. Темірбай А. Мың бір мұң. Өлеңдер. – Алматы: Жалын, 2008

8. www.akberen.com

В статье сравниваются произведения современных казахских авторов с лирикой Абая с позиции традиционных сходств в значении.

The article compares the creations of modern Kazakh authors with the lyrics of Abai from the point of traditional similarities in meaning.

К. Досанова

АЙТЫС – ӨМІРШЕҢ ЖАНР

Айтыс – өзінің жұртты тез баурағыш тартымдылық сипаттары арқылы қазақ елінің әр саласымен ертеден біте қайнасқан жанр. Арғы түбі сонау көне замандардағы топталып, хормен айтылатын «Наурыз», «Бәдік», «Жар-жар» секілді тұрмыс-салт жырларынан басталып, дамуында қайымдасудың сан қилы белестерінен

өткен бұл жанр бірте-бірте әдебиетіміздегі кең арналы ақындар айтысына келіп ұласқан.

Халық бойындағы осы поэтикалық дарындылықты қазақтың тұңғыш ғалымы Ш. Уәлиханов айрықша атап көрсеткен. Ол сахарадағы мал баққан қазақ пен араб (бәдәуи) поэзия-

ларының өзара ұқсастықтарына үлкен мән бере отырып: «Поэзияға, әсіресе, суырып салма өнерге деген бейімділік барлық көшпелі халықтарға тән. Бәдәуилердің үшқыр қиялды суырып салма ақындары еуропалықтарға қашаннан жақсы таныс. Араб елі мен ондағы жұрттың баспана шатырларын өз көзімен көрген саяхатшылардың бәріне жартылай жалаңаш араб балаларының өздеріне қойылған сұрақтарға жатық өлеңмен мүдірмей жауап беретінін сұқтана жазып жүр. Бұл – монғол-түркі ұрпақтарына тән қасиет. Бұған олардың көшпелі бейғам өмірі себепкер ме, яки үнемі әсем табиғаттың құшағында жүріп, көгілдір ашық аспан мен шек-қиыры жоқ құлпырған жасыл даланы сезінудің әсерінен бе, кім білсін, дала көшпенділері ақындық пен сезімталдыққа жан-тәнімен бейім тұрады», – деп жазды [1; 192-193].

Батыс пен шығыстың көптеген халықтар арасында кең тараған дәстүр, асыл өнер әлдеқашан ұлт әдебиеті тарихының ұмытылған беті ғана болып қалған. Бүгінде айтыс түркі халықтары ішінде қазаққа етене жақын қырғыз бен қарақалпақта ғана сақталған, бірақ олардағы айтыстың көркемдік қуаты қазақ айтысынан көп төмен. Әлемдегі алуан жұрттың көне әдеби дәстүрлерінің қайнар бастауында тұрған айтыс өнерінің асығы қазақ елінде әлі де алшысынан түсіп тұр.

Жазба әдебиет әбден дамығанымен, көпшіліктің айтысқа деген құмарлығы саябырлаған жоқ. Бұл қазақ халқының сөз өнеріне деген ілтипатын көрсетеді. Қазіргі ақындар – өте сауатты, томдаған кітаптар оқитын, алыс-жақынның хабарын радио мен теледидар, ғаламтор арқылы біліп отырған «көзі ашық, көкірегі ояу» жандар. Арасында Ақмарал Леубаева, Аманжол Әлтаев, Серік Құсанбаев, Балғымбек Имашев, т. б. Ғылымға бет бұрған оқымысты азаматтар тағы бар. Сондықтан, олар өз өлеңдерінде бұл мол мағлұматтарды пайдалана біледі, сөз ретінде ғылыми қағидаларды айта алады.

Айтысып жүргендердің арасында таза кәсіби әдебиетшілікпен айналысып жүрген ақындарымыз аз емес. Қазақша тігісін жатқызып айтсақ, айтыскер ақындарымыздың бәрі дерлік қазақ, орыс, батыс, шығыс және әлем әдебиетінің арғы-бергі тарихы мен теориясының жілік майын тамызып ішкен маман әдебиетшілер. Қазіргі айтыскер ақындарымыздың қай-қайсысының да жазба әдебиет топырағының түлектері екендігін жазбай тануға болады.

Кейінгі екі ғасыр ішінде айтыс араға үзілістер түссе де, үнемі даму үстінде келеді. XIX

ғасырда айтыс туын Сүйінбай, Кемпірбай, Шөже, Жанак, Құлмамбет, Түбек, Сабырбайлар көтеріп, Әсет пен Біржандар асқақатса, XX ғасырдың алғашқы жартысында көмескі тарта бастаған көне өнерді ұлы Мұқаң қайта тірілтіп, ғасыр ортасында халқымен қайта қауыштырды. Осылайша, Жамбыл, Шашубай, Нұрпейіс, Нартай, Үмбетәлі сияқты алып ақындар тобы ғасырлар қойнауынан жеткен айтыстың асыл дәстүрін оның осы күнгі мұрагерлеріне табыстады. Ал қазір айтыс ақындарының бұрын-соңды болмаған мүлде жаңа буыны өсіп шықты.

Тәуелсіздік алғаннан бергі жылдарда айтыстың дүлдүлдерінің қатарынан Мұхамеджан, Аманжол, Мәлс және Бекарысты ерекше бағалауға болады. Бүгінгі күні Мұхамеджаннан өзгесі әлі де айтыс сахнасынан алшақтамай, тізгінүзді тарландары болып келеді. Олардың ізін баса Балғынбек, Дәулеткерей, Айбек, Ренат, Оразалы марқұм сынды дүбірлі топтың жалғасы пайда болған-ды. Осы екі арада Айнұр, Жібек, Құралай, Ақмарал, Сара сияқты кешегі Ырысжан, Үлбике, Саралардың жолын жалғастырған ақын қыздарымыздың өнері өз алдына бөлек әңгіме.

Ақындар айтысы бұрын ең демократияшыл жанр болған. Әр ақын үлкен-кіші демей, айтыса берген. Жеңіл қақтығысу, әзіл-қалжың айтысу әрбір ойын-сауықтың салтына айналған. Ауылдың алты ауызы мен қонақ кәделердің айтысқа ұласып кете беретіні де аз болмаған. Айтыста әріптестердің жынысына, жасына, мамандығына шек қойылмайды. Айтыс кезінде сын алушының атақ-мансабы, дәрежесі есепке алынбайды. Демек, айтыс – қазақ демократиялығының көрінісі. Айтыстың тақырыбы сан алуан. Өлеңмен бір ұлттың, үлкен бір мемлекеттің болмысын танытатын осындай мүмкіндіктің тек қазақтың маңдайына жазылғаны айтыстың ұлттық ерекшелігін көрсетеді.

Тыңдаушы – жай қызықтаушы ғана емес, ол әрі сыншы, әрі жебеуші. Тауып айтқан орынды сөздер мен тамаша теңеулерге дүрліге қол соғып отырған қауым ақынға қанат бітіріп, шабытына шабыт қосады. Бұл туралы Р. Бердібаев «Замана сазы» деген зерттеуінде былай дейді: «...Қалың елдің көз алдында жекелік те, қоғамдық та мәселенің неше алуанын батыл да, айқын көтере алатын мүмкіндік тек айтыста ғана бар. Жазба ақындардың туындысы оқушысын тапқанша, бағасын алғанша талай уақыт керек, ал айтыстың әрбір сөзі елдің алдында бірден айтылып, әлеуметтікке, эстетикалыққа міндетін атқарып отырады. Ал ақынға айтылған сөзі халықтың көкейіне қонып, санасына ұялағанын көруден артық мұрат бар ма? Ендеше, жазба туындыдан

түр жағынан ұтылатын айтыс өзінің қоғамдық қызметінің пәрменділігі жағынан анағұрлым жоғары тұрады» [3;182].

Айтыста қазақ жастарының біразының тіл білмейтіндігі, нашар меңгергендігі, ата мен немеренің «ыммен» түсінісетіні қасіретті хал ретінде өткір сынға алынып келеді. Шындығында, талай эпос пен жырға, мақал-мәтел, нақыл, шешендік інжу-маржан сөздерге арқау болған, тіпті, Радлов, Диваев сияқты ұлты бөтен зерттеушілерді қызықтырған ана тілімізді білмеу – үлкен қасірет, ұят іс. Бұл туралы Серік Құсанбаев:

Асау сөз тізгін бермес аспандаған,
Тілімді құрметтесең асқан баған.
Махамбет Жәңгірге де осы тіл ғой,
Қасқырсың деп айтуға жасқанбаған.
...Айрыла жаздаппыз ғой осы тілден,
Басқаға еліктейміз деп жүргенде.
...Атасын біз қырғандай қарсы болды,
Кейбіреу заң берерде тілімізге, – десе,
Қонысбай өзіне тән ерлігіне басып:
Қарадай жасқыншақтап батыл кісің,
Тырнағын тоқыраудың батырды шын.
...Наурызды дінге апарып шатастырып,
Қанша жыл кере қылдық көжемізді.
Қазір де жайымыз жоқ мақтанарлық.
Кезінде талай-талай артта қалдық.
Ұсталған 37-де ағамыздай,
Өзірге тілімізді ақтап алдық, –

дейді.

Ал Ренат Зайытов болса, бұл орайдағы өз толғамын былайша толғайды:

Ұлт болғанның, ағайын, құны қанша
Қырқылып қала берсе тілден нәр-күт?
Қазақты да «казак» деп айтып жүр ғой,
Өзгенің өмірімен үрген мөңгүрт.
Аузыңды сасытпай тына қоймас,
Аузыңның түбіне түскен қанқұрт.

Ақындардың назарынан халықтың жай-күйі, қоғамдық сан түрлі күрделі әлеуметтік мәселелермен қоса, қазіргі уақытта белең алып отырған қилы келеңсіздіктер тыс қалмайды.

Ақиқат пікірталастан туындайды десек, «Айтыс анасы – шындық» деген халық даналығы да соны растайды. Ал шындықтың өресі қашанда биік болатыны, сол шындықты орамды тілмен көңілге қонымды етіп айтқан және айта білетін адамның, сондай-ақ өрелі өнердің көпшілік қауымға қадірлі де, қастерлі болатыны баршаға аян. Айтыс сондықтан да өміршең жанр болып табылады.

Айтыстың әлеуметтік алуан мәселені дер кезінде халық алдында «жүп-жұмыр, тегіс сөзбен» жеткізіп бере алатын күдіретін ешнәрсемен салыстыруға болмайды. Көңілдегі түйткілдер ақын аузынан ақтарылып жатқанда рахат сезімге бөленеміз. Міне, сондықтан да халық ақындарын қадірлеген, шешендерін аялаған. Қара

сөзбен айтқанда, қаншама беттерге жазылатын өмір қажеттіліктері айтыста бірер шумақпен, кейде екі ауыз сөзбен-ақ жеткізіліп жатады. Кезінде Ерік Асқаров:

Елімнің жайы көп-ау толғағандай,
Көл-көсір мырзалығы ен даламдай.
Тарасқа екі қала берген елміз,
Өзінің Махамбеті болмағандай.
Намыс жоқ, ездік қысқан жан-жағынан,
Халықпыз, сірә, дауа бар ма оған.
Ермаққа ескерткіш сап қала бердік,
Ұялмай Сәтбек батыр аруағынан, –

деп ащы шындықты айтып, сындарлы пікір айтып, толымды ой қозғады. Бұдан «өзін-өзі сыйламаған, өзгеге қор болады» дегенді аңғаруға болады. Осы екі шумаққа сыйып тұрған ойды қара сөзбен таратып айтсақ, үлкен тарихи әңгімеге айналар еді деген мәселені ойласақ, тағы да киелі өнердің бірегей қасиеттеріне тәнті боламыз [4;177].

Айтысты өмір диалектикасы неғұрлым кең, толық, терең ашылатын, тек қана әділет пен парасатқа бағынатын теңдесі жоқ дара жанр деп қарауға болады.

«Сөз сайысына түсетін ақынға дарындылық, ойдың ұшқырлығы, тілдің мергендігі қандай қажет болса, білімділік, белгілі дәрежеде әлеумет өмірінің зерттеушісі деңгейінде тұрушылық та зәру. Елдің өткен-кеткенінен қазіргі қалпынан бейхабар адам айтыс майданына шыға алмайды. Әріптесінің кез-келген күтпеген сұрағына, сынына, кінәлауына салдарлы, салиқалы жауап айтарлық біліктілік ақынға ауадай қажет...», – дейді Р. Бердібаев [2;173].

Осы заманғы ақындар айтысы мазмұн, түр жағынан да өзгерді. Тәуелсіздік алған жылдардан бастап, айтыстың ежелгі дәстүріне құрмет көрсетіліп, айтыскерлердің еркін ой толғап, кең көсіле құлаштауына жол ашылды. Еркін ойлайтын, батыл айтатын, бетінен ешкім қақпаған кең тынысты жас буын ақындар келді. Олар қоғамдық, әлеуметтік саладағы көлеңкелік тұстарды дөп басып дәл танып, жетер жеріне жеткізіп айтуға тырысты. Жеткізіп айтты да. Ақындарға бұл тұста айтар тақырыпты да дәуір өзі даярлап берді.

Халықтың рухани өміріндегі ауытқулар мен серпілістер де айтыскерлердің назарынан қалмайтын негізгі тақырыптардың бірі. Мұхамеджан Тазабеков Бекарыс Шойбековпен айтысында: «Мәсінің қонышындай тар заманда, Кебежедей көңілін кең сақтаған», – деген еді. Бұл жерде Мұхамеджан өтпелі дәуірдің қиыншылығын көріп, экономикалық қыспақта отырса да, халықтың рухани байлықтан айрылмаған дегдар тектілігін айнытпай өте әсерлі жеткізген.

Айтыс қоғамдық дерттерді жұртшылық талқысына салатын, шешілмеген мәселелерге елдің назарын аударатын, өткір де ұтқыр публицистиканың да орнына жүрген. Айтыста жеңген мен жеңілгеннің төрелігін жиналған жұртшылық, алқалаған әлеумет шешуінің өзі – дүние жүзі мәдениетінің тарихында сирек кездесетін құбылыс. Бұл ретте әйгілі жазушымыз Мұхтар Әуезов біздегі айтыс үлгілерінің орасан молдығы мен кең тарау дәстүрін жоғары бағалай келіп, бұл ерекше өнерді: «Сапырылысқан ақындықтың теңізі» деген еді [6].

Ақындар айтысы – өнер жаршысы, сонымен бірге идеологиялық тәрбиенің өткір құралы. Әдетте шындық айтыста туады дейміз, жетістігіміз қандай, кем-кетігіміз қандай – солардың бәрі айтыс өнерінің назарынан тыс қалмайды. Алқа топта ақын аузымен айтылған ащы шындықтардың салмағы да оңай болмаса керек. Ежелгі ақындар айтысын жыр додасының үлкен мектебі деуге лайық. Онда үйренуге, үлгі тұтуға, қастерлей насихаттауға тұратын, ортаймайтын қазына мол. Мәселен:

Атандым он үшімде ақын Сара,
Ішінен Ер Қаптағай шықтым дара.
Он үште домбыра алып, сөз сөйлеп ем,
Келемін бір сүрінбей жалғыз қара, –

деп, жыр нөсерін төккен Сараның сөз саптауында еркіндік, өжеттікпен қатар өз өнеріне деген шыншыл сезімі қоса қабат әдемі өрнектеліп, өріліп жатады. Ал тұла бойы жыр тұнған Жамбылдың:

Жақсылық жамандықты тексереді,
Кім жүйрік, кім шабаны екшеледі.
Елімнің ерлігімен мақтанамын,
Сырт дұшпан көрген бізді сескенеді [7], –

деген тәрізді толғамынан дәуірдің бет-бейнесі, ел туралы ой өзегі танылмай қалмайды. Тегінде, арқалы ақындар жыр сайысы сәттерінде ойды жүйелеп айтуға, яғни өз өнерінің композициялық құрылымына, демікпей, тосылмай еркін нақыш табуына да айрықша мән берген. Айтыс өнері – қоғамдық сұраныстың нәтижесі. Ал бүгінгі айтыс өнеріміз болса қазіргі жаңарып, жаңғыру үстіндегі өмірімізге рухани қызмет көрсете алатын икемді өнер екенін дәлелдеді. Соңғы он бес жыл ішінде өткізілген алуан-алуан айтыстар үрдісі – осының айғағы. Айтыстың «тоттанбай» бізге жетудегі көп сырларының бірі халқымыздың ақынды ерекше қадірлеп, оған құрмет көрсете білгендігінде болса керек. Бұл құрмет қазіргі таңда ерекше сипат алып, айтыс сайын «темір тұлпар» мініп жатқан айтыскер ақындар көбеюде. Халқымыздың шешендік, жыраулық, жыршылық өнерінің сан ғасырлық ұзақ тарихи жолы бар екенін, ақындық импровизаторлық өнері туралы ұлы жазушы, ғұлама

ғалым Мұхтар Әуезов кезінде: «Біз бұны ақпа ақын, төкпе ақын десек жарайды. Айтыс – шеберлік, жалпы ақындық өнердің, тіпті, барлық әдебиет өнерінің өзгеше бір биік сатысы. Ал ақындықтың өзі не? Егер ол өзгеше көргендік, сезімталдылық және сол көрген мен сезгенді сырлап, күйлеп айта білгіштік болса, жаңағы ақпа сол көргендік, сезгіштікті шымыраған шарқына жеткізеді», – деп жазып еді [6].

Еліміздің тәуелсіздік алғаннан кейін (1991 ж.) жаңа мазмұн, тың сипатпен дамыған айтыс әр алуан бел-белес, кезеңдерден өтті. Кеңес үкіметі тұсында үгіт-насихат жұмысына пайдасы бар деп үстірт бағаланса да, ол бірте-бірте сол кезде бойына сіңірген мақтау, мадақтаудан арылып, өзінің сыншылдық сипатына қарай айтысты. Бұл игі істі қолға алып, сан түрлі тәжірибелер жинақтай отырып айтысты жаңа бағытқа бұруда оның көп жылдардан бергі ұйымдастырушысы ақын Жүрсін Ерманның сіңірген еңбегі айрықша болды. Айтыс қайта түлеп, тек қазақ халқына тән ерекше жанр ретінде танылып отыр.

Теледидар айтысын бұрынғы дәстүрлі айтыстың бүгінгі өмірде қайта түлеген үрдісі, жарқын үлгісі болды десек, ешбір қателеспейміз. Соңғы буын айтыс ақындарын атағанда ең алдымен Аманжол Әлтаев, Мәліс Қосымбаев, Әбілқайыр Сыздықов, Айнұр Тұрсынбаева, Ақмарал Леубаева секілді майталман жүйріктерді ауызға аламыз, бұлар өздерінің дәстүрлі суырып салма өнерін еркін игерумен қатар, білім деңгейі мен мәдениеттілігі алғыр-тапқырлығы арқасында кейінгі айтыстың деңгейін жазба поэзия туындылары қатарына жеткізуге үлкен үлес қосып келеді. Сонымен, Кеңес дәуірі және тәуелсіздіктен кейінгі айтыстар өзінің бүкіл болмыс-табиғатымен ғасырлар бойы халқымызбен бірге жасап келген дәстүрлі өнердің заңды жалғасы болып табылады. Ол бүгінгі өмір талаптарына сәйкес түр-мазмұны жағынан елеулі өзгерістерге ұшыраса да, өзінің әлеуметтік, саяси-қоғамдық, эстетикалық мәнінен қол үзген жоқ. Әлі күнге дейін өзінің бұқаралық сипаттарымен халқымызға қызмет етіп, оның рухани талап-тілектеріне толығымен жауап беріп келеді. Айтыс – ағынан жарылып сұхбатасудың, қоғамдық пікір алысудың құралы. Айтыста құрған ділмарлық мақсатқа жеткізбейді, уәж, уәкіл, логика, шындық қастерленеді. Осы ерекшеліктер айтыстың өміршең өз мәнін жоймас қастерлі өнер екенін ашып дәлелдеп қана қоймай, оның халқымызбен болашақта да бірге жасап, оған қызмет ете беретініне ешбір күмән туғызбайды.

1. Халық поэзиясы және бүгінгі өмір. – Алматы: Ғылым, 1976. – 214 бет.
2. Бердібаев Р. Сарқылмас қазына. – Алматы: Мектеп, 1983. – 248 бет.
3. Бердібаев Р. Замана сазы. – Алматы: Жазушы, 1985. – 295 бет.

4. Бұлдыбай А. Үш тоғыс. – Алматы, 2003 ж. – 360 бет.
6. Әуезов М. Әр жылдар ойлары. – Алматы, 1959. – 314 бет.
7. Жабаев Ж. шығармалары. – Алматы, 1982. – 372 бет.

Ebraheem Gaseemi

THE “MULLAH NASRADDIN” LITERARY SCHOOL IN THE MIRROR OF THE IRANIAN LITERATURE

The Socio-Political Situation in Iran at the Time of the Revolution. Early years of the 19-th century cannot be considered good for Iranian people. In this period Iran suffered political and military disorder originated from lack of power, as well as confusion and tension after Karimkhan Zand's death. As a result of collapse of the Safavid dynasty and weakening academic and military power, plus increasing pressure of western states claiming to control different countries including Iran because of its special geopolitical position, a difficult situation awaited for the state. Princes and noblemen oppressed people when having the absolute power in his hand “Zillullah” (“shadow of God”) ruled the country as he wished, whereas ordinary people suffered from all kinds of crises.

In such a situation a small spark was enough to stimulate a rebellion. This spark was lash punishment sentenced to 2 seyids (men of the Prophet's generation) and 17 merchants by the mayor of Teheran who accused them in raising the price of sugar. Soon, people rose up giving birth to a new movement which was actually the first revolution in Iran (12 December 1912) (1, 3).

King Muzaffaraddin – “the old child” and “the 12 years old caviler” (2) was forced, after many debates and intrigues and powerful revolutionary movement, to sign the revolution order and to give order for establishment of the National Council.

The Literary Situation in Iran at the time of the Revolution. From very old times way of expression in social, moral, personal and other topics in the Iranian literature was not prose, but poetry. Beginning from the middle of the 18-th century, the school of “the Literary Return” was supported by many poets in order to put an end to a style called “Hindi Sabki” – a poetic style with lot of difficult phrases, confusing literary meanings. However, the literary works created within this stream were, at the best, remarkable imitations of

the notable works written by representatives of the “Khorasani” and “Iraqi” literary schools of past centuries (1, 506).

During a long period the Iranian literature never took into consideration masses of ordinary people – neither in poetry, nor in prose. So, literary works usually were written in high language of elite people and scriptures of 16-18-th centuries are full of long, imitative and complicated sentences, as well as difficult Arabic phrases.

Mirza Abulgaseem Farahani (1779-1835) - a well-read literary man, politician and state secretary was the first representative of literature who stressed the importance of putting aside complicated Arabic phrases, praises and compliments while writing official letters in Persian and used a new, easily understandable style in his writings when most of literati tended to write in the old, difficult style.

Later, great and well-known names of the revolution period as Talibov, M.F.Akhundov, Zeynalabidin Maraghali and others took into consideration usage of simple, easily understandable language in the European countries and popularized simple style in literature. For example, Zeynalabidin Maraghali's “Ibraheembek's Zeynalabidin Maraghali Travel book” “has simple prose and positively impresses readers, though some phrases and words in it used mostly by Iranians living in Istanbul and Egypt” (3, 1240).

Created for the rich, princes and the elite people, most of literature works written in the period of Gajars, specially, poems were helpless to reflect ordinary people's situation and life style. So, beside this official style, there was created another – non-official poetic style which described realistic life, deep sorrow and human joy. Such a poem “always was formed as a result of poetic needs and social expectations and memorized by vast masses before being written thanks to its nakedness of